

KENTSEL POLİTİKALAR

Editörler

Prof. Dr. Ayşegül MENGI

Doç. Dr. Deniz İŞÇİOĞLU

PALME YAYINCILIK

KENTSEL POLİTİKALAR

Editörler

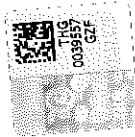
Prof. Dr. Ayşegül MENGI

Doç. Dr. Deniz İŞÇİOĞLU

PALME YAYINCILIK

Dünyada, kentlerde yaşayan nüfusun sürekli artış gösterdiği dikkat çekmektedir. Birleşmiş Milletler'in verilerine göre, 1976'da, dünya nüfusunun % 37, 9'u kentlerde yaşıyorken, 1996'da bu oran % 45,1'e, 2016 yılında ise, % 54,5'e yükselmiştir. Türkiye'deki kentleşme oranı ise çok daha çarpıcıdır. 2014 yerel seçimleriyle birlikte uygulanmaya başlanan ve büyükşehir yönetim modelini yeniden biçimlendiren 6360 sayılı yasayla birlikte, kentli nüfusun oranı TÜİK'in 2015 yılına ait verilerine göre % 93,3'tür. *Kentsel Politikalar* başlıklı bu kitapta, dünyada ve Türkiye'de yaşanan kentleşme süreci ve sorunları, kent yönetimi, kent yönetimlerinin yaşadığı yönetsel ve özellikle mali sorunlar, büyükşehirlerin yönetimi, kent ekonomisi, kentsel siyaset, kentsel katılım, kentsel rant, kentsel altyapı hizmetlerinin finansmanı, imar planlama sorunları, özelleştirmeler, kentsel dönüşüm ve konut politikaları, sürdürülebilir kentsel gelişme, kentin doğal ve yapay çevresine ilişkin sorunlar, tarihi ve kültürel mirasın korunamaması, kentsel iklim değişikliği, kent ve kır ilişkisi, kırsal kalkınma, afet yönetimi, göç, kentsel güvenlik ve KKTC'nin kentsel sorunları, birbirinden değerli akademisyenler tarafından türlü yönleriyle ele alınarak tartışılmaktadır.

ISBN-13: 978-605-355-804-0

9 786053 558040

PALME

M, PAZARLAMA, İÇ VE DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ.
Saygun Caddesi, No.: 10/1, Sıhhiye/ANKARA
Tel.: (312) 433 37 57 Faks: (312) 433 52 72
www.palme.com.tr e-mail: bilgi@palmeyayinevi.com

Yanıköy/ANKARA Tel.: (312) 417 95 28 Faks: (312) 418 69 64
Sıhhiye Caddesi, No.: 259/C, Bornova/İZMİR Tel.: (232) 343 10 77 Faks: (232) 343 10 78

KENTSEL POLİTİKALAR

Editörler

Prof. Dr. Ayşegül MENGI

Doç. Dr. Deniz İŞÇİOĞLU

PALME YAYINCILIK

Ankara, 2018

PALME YAYINLARI: 1376

Kentsel Politikalar

Editörler: Prof. Dr. Ayşegül MENGİ

Doç. Dr. Deniz İŞÇİOĞLU

Palme Yayıncılık © 2018

Yayıncı Sertifika No : 14142

Yayın Koordinatörü : H. İbrahim Somyürek

Yayına Hazırlama : PALME Dizgi-Grafik Tasarım Birimi

ISBN : 978-605-355-804-0

Baskı : Vadi Grupciltevi

Basımevi Sertifika No : 26687

Kitapta yer alan yazı, resim ve şekil 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kısmen ya da tamamen basılamaz, dolaylı dahi olsa kullanılamaz, teksir, fotokopi ya da başka bir teknikle çoğaltılamaz. Her hakkı saklıdır, PALME YAYINCILIĞA aittir.

YAYIN, DAĞITIM, PAZARLAMA, İÇ VE DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ.

Merkez: A. Adnan Saygun Caddesi, No.: 10/1, Sıhhiye/ANKARA

Tel.: (312) 433 37 57 Faks: (312) 433 52 72

www.palmeyayinevi.com e-mail: bilgi@palmeyayinevi.com

Ankara Şubesi : Olgunlar Sokak, No.: 4/5, Bakanlıklar/ANKARA

İzmir Şubesi : Kazım Dirlik Mahallesi, Ankara Caddesi, No.: 259/C, Bornova/İZMİR

Tel.: (312) 417 95 28

Faks: (312) 419 69 64

Tel.: (232) 343 10 77

Faks: (232) 343 10 78

ÖNSÖZ

Dünyada, kentlerde yaşayan nüfusun sürekli artış gösterdiği dikkat çekmektedir. Birleşmiş Milletler'in verilerine göre, Habitat I'in yapıldığı 1976'da, dünya nüfusunun % 37,9'u kentlerde yaşıyorken; Habitat II'nin yapıldığı 1996'da bu oran % 45,1'e, Habitat III'ün yapıldığı 2016 yılında ise, % 54,5'e yükselmiştir. Türkiye'deki kentleşme oranı ise çok daha çarpıcıdır. 2014 yerel seçimleriyle birlikte uygulanmaya başlanan ve büyükşehir yönetim modelini yeniden biçimlendiren 6360 sayılı yasayla birlikte, kentli nüfusun oranı 2015 TÜİK verilerine göre % 93,3'tür. Kente, kentleşme sürecine ve kenttaşlara ilişkin sorunların ve çözüm önerilerinin ele alındığı; Doğu Akdeniz Üniversitesi İşletme ve Ekonomi Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin işbirliği ile 17-20 Eylül 2017'de, Gazimağusa'da düzenlenen Uluslararası Kentsel Politikalar Konferansı'nda, KKTC ve Türkiye'den sayısız bilim insanı, kamu yöneticisi ve siyasetçi biraraya gelmiş; bilgilerini ve deneyimlerini birbirleriyle paylaşmışlardır. Konferans'ta, dünyada ve Türkiye'de yaşanan kentleşme süreci ve sorunları, kent yönetimi, kent yönetimlerinin yaşadığı yönetsel ve özellikle mali sorunlar, büyükşehirlerin yönetimi, kent ekonomisi, kentsel siyaset, kentsel katılım, kentsel rant, kentsel altyapı hizmetlerinin finansmanı, imar planlama sorunları, özelleştirmeler, kentsel dönüşüm, konut politikaları, sürdürülebilir kentsel gelişme, kentin doğal ve yapay çevresine ilişkin sorunlar, tarihi ve kültürel mirasın korunamaması, kentsel iklim değişikliği, kent ve kırsal ilişkisi, kırsal kalkınma, afet yönetimi, göç, kentsel güvenlik ve KKTC'nin kentsel sorunları türlü yönleriyle ele alınarak tartışılmıştır.

Konferans'ta sunulan birbirinden değerli bildirilerin makaleye dönüştürülerek kitap olarak yayımlanması, Konferans boyunca yapılan katkıların daha geniş akademik çevrelerle, daha fazla sayıda uygulayıcıyla ve elbette öğrencilerle paylaşılmasını sağlayacak olmasından önem taşımaktadır. Konferans'ın düzenlenmesinde ve bu kitabın yayımlanmasında desteğini her zaman hissettiğimiz Konferans'ın Onursal Başkanı Sayın Prof. Dr. Ruşen Keleş'e ve Sayın Prof. Dr. Kemal Görmez'e sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Yine Konferans'ın gerçekleştirilebilmesi için katkıda bulunan Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçiliği Kalkınma ve Ekonomik İşbirliği Ofisi'ne teşekkür etmeyi bir borç biliriz. Kitabın basımını üstlenen Palme Yayınevi'ne destekleri için teşekkürler.

Prof. Dr. Ayşegül MENGİ

Doç. Dr. Deniz İŞÇİOĞLU

SUNUŞ

KENTSEL POLİTİKALARIMIZ

Ruşen KELEŞ*

Doğu Akdeniz Üniversitesi ile Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin neredeyse gelenekselleştirdikleri uluslararası konferanslardan birisi de bu yıl, "*Kentsel Politikalar*" başlığıyla gerçekleştirilmiştir. Her iki ülkenin, güncelliğini hiç yitirmeyen kentleşme ve kentsel politika sorunlarının aydınlatılmasına ve değerlendirilmesine önemli katkılar sağlayan bu Konferansın düzenlenmesinde görev ve sorumluluk üstlenmiş olan herkesi, bütün bilim insanlarını; ama özellikle, izlencenin oluşturulmasını büyük bir titizlikle gerçekleştiren Prof. Dr. Aysegül Mengi ile Doç. Dr. Deniz İşçioğlu'nu kutluyorum. Özverili çalışmaları ve emekleri için kendilerine teşekkür ediyorum.

İki gün boyunca, koşut oturumlar biçiminde süren *Kentsel Politikalar Konferansı*'nda birçok oturum ve iki panel gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin ve KKTC'nin güncel kentleşme sorunlarının ve politikalarının ele alındığı toplantıda, yaklaşık seksen kadar bilim insanının, bürokratin ve yöneticinin görüşlerinden yararlanma fırsatı bulunmuştur.

Konut politikaları, iç ve dış göç olgusu, kentsel güvenlik, kentleşme, anakent belediyeleri, kentsel rant, kentli hakları, yerel özerklik, yerel kamu hizmetleri, yerel yönetimlerin personel sorunları ve bunlarla ilgili politikalar, yeni kent kuramı yaklaşımları, sürdürülebilirlik, çevre sorunları ve kentsel planlama, iki gün boyunca ele alınıp tartışılan başlıca konular arasında bulunuyor. Bu konuların tartışıldığı oturumları, valiler, belediye başkanları, meslek odaları temsilcileri ve kentleşme sorunlarının çözümü süreçlerinde her düzeyde sorumluluk üstlenmiş olan değerli siyaset adamlarının ve bürokratların katılacağı iki de panel izlemiştir.

Coğrafi boyutları göreceli olarak çok küçük olsa da, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin de, yıllardan beri önemli kentleşme ve çevre sorunlarıyla karşı karşıya olduğunu biliyoruz. Bu sorunların artışı, Ada'da yönetimin Kuzey ile Güney arasında bölünmesinin de payı vardır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği üyeliğinin, kentleşme politikaları açısından atılmasını zorunlu duruma getirdiği adımlar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni de yakın-

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi (Siyasal Bilgiler Fakültesi) ve Doğu Akdeniz Üniversitesi (İşletme ve Ekonomi Fakültesi) Öğretim Üyesi (E.), Rusen.Keles@politics.ankara.edu.tr

dan ilgilendirmektedir. Kuşku yok ki, içinde bulunduğu coğrafyanın ve doğanın bahşettiği en güzel değerlere sahip bulunan KKTC, sahip olduğu her türlü kentsel ve çevresel değeri gelecek kuşakları da hesaba katarak planlı bir biçimde kullanmak zorundadır.

Yıllarca önce, uzunca süren başarılı bir Lefkoşa Belediye Başkanlığı görevinin ardından, ülkesinin bayındırlık politikalarından da sorumlu Başbakan Yardımcılığı görevini üstlendiği sırada, bugünkü Sayın Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı'ya, Lefkoşa kentinin imar planı ve yönetim biçimi gibi konularda danışmanlık yaptığım 1990'lı yılların sonlarında, ülkenin karşı karşıya bulunduğu kentleşme ve planlama sorunlarını yakından tanımak fırsatını elde etmiştim. Aradan geçen yirmi yıla yakın süre içinde, kentleşme, konut, kent yönetimi, imar planlaması, ekolojik planlama, katı atıklar, verimli tarım topraklarının korunması ve benzeri daha birçok konularda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin karşı karşıya bulunduğu sorunların azalmış olmadığını söylemek bir abartıma sayılamaz. Bu nedenle, her alanda olduğu gibi, kentleşme politikaları alanında da, Türkiye'nin "yavru vatan"la bilgi ve deneyim alışverişi içinde olmasında büyük yarar vardır.

Demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı kurallarının belirlemiş olduğu çerçeve içinde, yerel düzeyde atılması gereken adımları, ulusal düzeydeki politika ve uygulamalardan ayırt etmeye olanak yoktur. Dolayısıyla, ulusal çaptaki yaklaşımların, yerel demokrasinin işlerliği açısından olumlu ve olumsuz etkilerini gözden uzak tutamayız. Benzer bir bütünsellik, doğal ve kültürel değerlerin gereğince korunabilmesi açısından da söz konusudur. Üzerlerinde yalnız bugünkü kuşakların değil, gelecek kuşakların da haklara sahip buldukları varlıkların titizlikle kullanılmasında zorunluluk vardır. Dış ticaret dengesini turizm gelirleriyle düzeltmek amacıyla ülkenin orman varlığını sürekli olarak küçülten ulusal politikaların sürdürülebilir kalkınma söylemleriyle bağdaştırılması olanaksızdır. Bunun gibi, en verimli tarım topraklarını, kıyıları, mer'aları ve zeytinlikleri plansız bir biçimde ya da (amacı önceden belirlenmiş olan) planlar yardımıyla yapılaşmaya açmanın ya da taş ve maden ocaklarına terk etmenin de, gelecek kuşakların ekolojik değerler üzerindeki hakları açısından savunulamayacağı çok açıktır. Bu nedenle, kentsel politikaların ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde tam bir bütünsellik ve tutarlılık içinde, toplumların kısa, orta ve uzun erimlerdeki çıkarları gözden uzak tutulmaksızın belirlenmesinde ve uygulanmasında zorunluluk vardır.

Uluslararası toplumla ve örgütlerle bütünleşmeye çalışmanın sayısız yararları olmasına karşın, uluslararası ilişkilerde belirleyici etmenin "ulusal çıkar kaygıları" olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Çok sayıda uluslararası gücün kendileri açısından en elverişli sonuca ulaşmak için çetin bir savaşım içinde bulunduğu Ortadoğu coğrafyasında yer alan ülkeler olarak, gerek Türkiye Cumhuriyeti, gerekse Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, kentleşme, kalkınma ve çevre politikalarını da kendi çıkarları doğrultusunda, uyum ve eşgüdüm içinde belirleyip uygularlarsa en doğru yolu seçmiş olurlar.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
SUNUŞ.....	v

I. BÖLÜM KENTSEL POLİTİKALAR

Kentsel Politikalar ve Mekansal Veri Altyapısı.....	3
<i>Güler YALÇIN</i>	
Bataklıktan Mega Kente: Yeni Başkent Astana.....	15
<i>Cem AKGÜR</i>	
Toplumsal Cinsiyet Açısından Kentler.....	33
<i>Ezgi KOVANCI</i>	
Neoliberalizm ve Kentleşme: Dün, Bugün ve Gelecek.....	42
<i>Ahmet MUTLU</i>	
Doğu Anadolu Bölgesi İllerinin Seçilmiş Sosyo-Ekonomik Göstergelerle Kentleşme Düzeyi: Malatya Örnek Olayı.....	61
<i>Hasan Hüseyin DOĞAN</i>	

II. BÖLÜM KONUT VE KENTSEL DÖNÜŞÜM POLİTİKALARI

Toplu Konut Üretim Modelleri: 1987-2017.....	87
<i>Aysegül MENGİ</i>	
Konut Aktivizmi: Mülkiyet Hakkı ve Kiracı Hareketlerinin Karşılaştırmalı Bir İncelemesi.....	97
<i>Can Giray ÖZGÜL</i>	
Türkiye'nin Kentsel Dönüşüm Pratiği.....	105
<i>Hazal İlgin BAHÇECİ-Kemal GÖRMEZ</i>	

III. BÖLÜM GÖÇ VE GÜVENLİK

Türkiye’de Yabancı Göçü ve Göçmenlerin Kentleşmesi.....	123
<i>Ahsen SAÇLI</i>	
Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Göçmenlerin İstihdamının Kent Yaşamına Yansımaları	139
<i>Aytül GÜNEŞER DEMİRCİ-Esra DİK</i>	
Son Dış Göç: Suriyeli Sığınmacı Göçünün Gelişimi ve Toplumsal Etkileri.....	155
<i>Miñhat Arman KARASU</i>	
Neoliberal Güvenlik Politikaları Çerçevesinde Kente Yaklaşım ve Kentsel Güvenliğin Çöküşü	173
<i>Ayşe Çolpan KAVUNCU</i>	
Üniversiteli Kız Öğrencilerin Suç Korkularını “Mağduriyet” Perspektifi Üzerinden Okumak: Konya Örneğinde Bir Alan Araştırması.....	188
<i>Esra Banu SİPAHİ-Erhan ÖRSELLİ</i>	

IV. BÖLÜM KENT KURAMLARI VE YENİ YAKLAŞIMLAR

Yavaş Şehir (Cittaslow) Hareketi, Farklı Bir Markalaşma: Şavşat Örneği	207
<i>Hayriye ŞENGÜN</i>	
Sürdürülebilir Kentsel Gelişim İçin Tartışma: Kompakt Kent Modeli mi, Bahçe Kent Modeli mi?.....	222
<i>Elif KARAKURT TOSUN</i>	
Mevcut Yerleşimleri İmar Revizyonları İle ‘Ekokentler’e Dönüştürmek: Kırşehir Örneği	235
<i>Gamze YÜCEL İŞILDAR-Deniz İŞILDAR</i>	
Sürdürülebilir Kentleşme: İnebolu (Kastamonu) Kent Örneği.....	260
<i>Seçil Gül MEYDAN YILDIZ</i>	
Değişen Kalkınma ve Planlama Anlayışında Kent Algısı.....	281
<i>Barış ÖVGÜN</i>	
Deprem Sonrası Kentte Oluşacak Sorunlara Dirençli Kent Yaklaşımı İle Çözüm Aranması: Marmara Depremi Örneği	291
<i>Gizem HAYRULLAHOĞLU-Yeşim ALİFENDİOĞLU-Harun TANRIVERMİŞ</i>	

Girişimci Kentler ve Kentlerin Pazarlanması: Van Örneği	305
<i>Menaf TURAN</i>	

V. BÖLÜM KENTSEL HAKLAR, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KATILIM

Kentsel Politikalarda Katılım Arayışı: Karaman’da Kentsel Politikaların Oluşum Süreci	319
<i>Ercan OKTAY-Selime YILDIRIM</i>	
Kentli Hakları Tartışmaları	331
<i>Kıvılcım AKKOYUNLU ERTAN</i>	
Kent ve Uygarlık	346
<i>Biröl ERTAN</i>	
Kentsel Gelişimde Ekolojik Sürdürülebilirlik.....	356
<i>Nesrin ALGAN</i>	
Kentsel Politikalar Kapsamında Sürdürülebilir Spor Tesisleri: Olimpiyat Yerleşkeleri ve Dünya Kupası Stadyumları Örnekleri.....	367
<i>İlke BEZEN TOZKOPARAN</i>	

VI. BÖLÜM KENTSEL RANT

Kentsel Rant Projeleriyle İşlevsizleştirilmek İstenen Kamusal Alan: Haydarpaşa Garı ve Çevresi.....	383
<i>Gülşah EREN</i>	
Kentsel Bir Rant Olarak Kent İçi Ulaşım ve Devletin Sorumluluğu	397
<i>Mahmut GÜLER-F. Füsün TUNCER MÜHÜR DAROĞLU</i>	
Türkiye’de Belediye Gelirlerinin Araştırılması Açısından Taşınmaz Değerleme Sisteminin Geliştirilmesi ve Olası Etkileri	409
<i>Yeşim ALİFENDİOĞLU-Harun TANRIVERMİŞ</i>	
Kentsel Barışın Sağlanma Sürecinde Sosyal Sermayenin Yeri	433
<i>Elif KARAKURT TOSUN</i>	

VII. BÖLÜM BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ

6360 Sayılı Yasa Sonrası Belediyelerin Kırsal Alana Hizmet Götürmesi ve Bu Süreçte Karşılaşılabilecekleri Güçlükler Üzerine Bir Değerlendirme.....	445
<i>Banu AKTÜRK ÇETİN</i>	

Türkiye’de Kentsel Yönetimi Farklı Bir Kulvara Sokan 6360 Sayılı Yeni Büyükşehir Yasası.....	454
<i>Yusuf ERBAY</i>	

Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinin İlişkileri ve Büyükşehir Belediyeciliği Modelinin Geleceği.....	467
<i>Hikmet KAVRUK</i>	

VIII. BÖLÜM

KKTC’DE KENTSEL VE ÇEVRESEL POLİTİKALAR

KKTC’deki Yerel Yönetimlere Türkiye Cumhuriyeti Yardımları ile Avrupa Birliği Yardımları Karşılaştırılması.....	487
<i>Deniz İŞÇİOĞLU-Tuğba SİN</i>	

İngiliz Yöneticilerin Kalemlerinden Britanya Döneminde Kıbrıs’ta Kent, Çevre ve Sağlık Politikaları	497
<i>Nazım BERATLI</i>	

KKTC’de Atık Yönetimi	510
<i>İbrahim ALKAN -Derviş YÜKSEL</i>	

Hayalet Kent Maraş’ın Dünya Kültür Mirasına Kazandırılması.....	523
<i>Sülün Evinç TORLAK</i>	

Kentleşmenin İşsizliğe Etkileri: KKTC Örneği.....	539
<i>Şule Melek AKER</i>	

Yavaş Kent Akımı ve Kentsel Yaşam Kalitesi: Yeniboğaziçi Örneği.....	547
<i>Ecem İNCE</i>	

KKTC’de Mekânın Üretimini Etkileyen Etmenler Üzerine Bir Sınıflama Girişimi	556
<i>Cihan KAYMAZ- Gürdal TUT</i>	

IX. BÖLÜM
ÇEVRE KORUMA

Değişen Kentler ve Tarihsel Çevre Koruma Anlayışı: Antalya Kaleiçi Örneği	571
<i>Eylem SAYIN</i>	

İklim Değişikliği Karşısında Kent Yönetimleri: Eskişehir İli Tepebaşı İlçe Belediyesi Örneği	586
<i>Hasan Ege SÖYÜT-İpek SÜRMEİ</i>	

Kent ve Doğal Çevre-Eymir Gölü Örneği	604
<i>Meltem YILMAZ</i>	

Sektörel Plan ve Programların Stratejik Çevresel Değerlendirilmesi	613
<i>Süheyla Suzan ALICA</i>	

X. BÖLÜM

BÖLGE, YERELLİK, YEREL ÖZERKLİK VE KENTSEL HİZMETLER

Kentsel Mekânda Bir Yönetişim Meselesi Olarak İtfaiye Hizmeti	633
<i>Asmin KAVAS URUL-Hilal KARA</i>	

Avrupa’da Bölgeler ve Federalizm: Bölgeler Avrupası Tartışması Üzerine	651
<i>Can Umut ÇİNER</i>	

Kavramlar Üzerinden Yerel Özerkliği Tartışmak	662
<i>Ozan ZENGİN</i>	

Yerel Hizmetlerde Vatandaş Memnuniyeti: Konya İli Örneği.....	676
<i>Erhan ÖRSELLİ-Erdal BAYRAKCI-Esra Banu SİPAHİ</i>	

Belediyelerde İnsan Gücü Planlaması Mümkün müdür?	694
<i>İpek ÖZKAL SAYAN</i>	

Türkiye’de Tüketim Coğrafyasının Yerelliği ve Yoğunlaşması: Marka Market Zincirleri Örneği	701
<i>Ayhan Melih TEZCAN-Ufuk POYRAZ-Ceren Gamze YAŞAR</i>	

Türkiye’de Orta Düzey Yönetişim: “Yumuşak” Bölgeselleşmeden “Sert” Bölgeselleşmeye mi?	724
<i>Uğur SADIOĞLU</i>	

Kentsel Politikalar

I. Bölüm

KENTSEL POLİTİKALAR VE MEKANSAL VERİ ALTYAPISI

Güler YALÇIN*

GİRİŞ

Kent planlarında öngörülen hizmetler ve etkinlikler kent içinde toprak üzerine yerleşmek durumundadırlar. Dolayısıyla kentsel toprağa olan ihtiyaç ve istek kentsel gelişmelere ve büyümelere göre yön bulmaktadır. Toprak, miktarı arttırılmayan bir doğal kaynak olduğundan kırsal toprağın kentsel toprağa dönüştürülmesi de planlamaların bir parçasıdır. Planlamalar yapılırken ve planlara ait uygulamalar gerçekleştirilirken toprak miktarı kadar, toprakla ilgi verilerin doğruluğu ve güncelliği ile uygulanacak politikalar da önemlidir (Keleş, 2006: 607). Kentsel politikalar, “ortak amaçlar ve sorunlar karşısında, kentsel yaşamın sağlıklı ve hoş bir şekilde devamını sağlamaya yönelik düşünceler, hedefler, stratejiler oluşturulması ve çeşitli kamu müdahaleleri arasında bir uyum-işbirliği ve bir yönlendirmenin sağlanması için Merkezi Otoritenin getireceği vasıtalar bütünü” (Çubuk, 2017: 1) olarak tanımlanabilmektedir. Günümüzde giderek karmaşıklaşan, yoğunlaşan ve çözüm bekleyen kentsel sorunlar, Kentsel Politika yaklaşımını öne çıkartmış ve önemsetmiştir (Çubuk, 2017: 4). Kentsel politikalar, bir kentin yeniden yaratılması, değerlendirilmesi, yaşanır kılınması ve kentin stratejik yönetim esaslarının belirlenmesinde önemli olup, kentsel politikaların oluşturulmasına ve uygulamasına yol açacak yasalar ile sağlanan araç ve olanaklarla bütünleşmiş eylemlere gereksinim bulunmaktadır. Kentsel politikalar konu edilirken yasal, kurumsal ve teknik olarak ele almakta fayda vardır. Ancak bununla beraber kentsel politikaların temel unsurlardan birini mekâna dayalı veriler ve bu verilere ait bilgiler oluşturmaktadır, ve bu sebeple “arazi yönetimi” konusuna değinmek kaçınılmaz olmaktadır.

Arazi yönetimi, kentsel ya da kırsal arazi kaynaklarının, sürdürülebilir bir biçimde kullanımı ve geliştirilmesi ile ilgili bütünsel yönetim sürecidir. Aynı zamanda arazi yönetimi, araziye ilişkin bilgiler, kurumlar, politikalar ve hukuki düzenlemeler bütünüdür (Erkan vd., 2013: 14). Doğal bir kıt kaynak olan arazi, “altında, üstünde ya da üzerinde oluşturulmuş, iyelik ve kullanım haklarına konu olan, tüm yapıları ile birlikte yeryüzü parçasıdır” (Erkan vd., 2013: 13). Artan arazi istemleri, hızlanan kullanım değişikliği, kentsel dönüşümün yeni ve güncel beklentileri, yatırımcılar için büyüyen önem, kıt kaynak olan toprağı ve araziyi

*Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Harita Mühendisliği Bölümü, drguleryalcin@gmail.com

KENT VE DOĞAL ÇEVRE – EYMİR GÖLÜ ÖRNEĞİ

Meltem YILMAZ

GİRİŞ

Günümüzde 'çevre' birçok değişime uğramaktadır. Özellikle, insanların doğal çevreye olan müdahaleleri küresel değişimler ile sonuçlanmakta, ve bu değişimler, dünyanın ekolojik dengesine yeni boyutlar kazandırmaktadır. Yerel ve küresel ölçekte çevresel kriz hakkındaki genel kabul şudur ki, günümüzdeki kaynak kullanımı ve tüketim kalıpları sürdürülebilir nitelik taşımamaktadır.

Kentleşmenin ekonomik gelişme gibi büyük sosyal ve ekonomik değişimlere neden olması, büyük boyutlarda enerji kullanımı ile sonuçlanmaktadır. Nüfus artışına paralel olarak insan ihtiyaçlarının ve tüketiminin artması, kullanılan teknolojinin kalitesi, çevre sorunlarına yol açmaktadır. Çevre sorunlarının boyutları gelir seviyesine göre değişim göstermektedir. Çevre sağlığı problemlerinden en çok etkilenenler, yoksul kentler ve kentler içerisindeki yoksul semtlerdir. Yüksek gelir düzeyindeki kent alanları, temel çevre problemlerini büyük bir oranda çözmekle beraber, en karmaşık kirlenme ve atık problemleri ile uğraşmak durumundadırlar.

Dünyanın büyük bir bölümü, özellikle kent ve çevrelerinde yoğun bir büyüme ile karşı karşıyadır. Kentler, çevre problemlerinin artan oranda nedenleri olduğu kadar, çevresel sorunların önlenmesinde ve çözümünde gerekli olan kaynaklara da sahiptirler. Finans, beyin ve organizasyon yoğunluğunun kentlerde olması, çevre kalitesine olan talebi de artırmaktadır. Dolayısıyla, kentler sanayiden ve ulaşımdan kaynaklanan kirlenmelerin azaltılması için fırsatlar da yaratabilmektedirler.

Gelecekteki kentlerin kalitesi, yaşamın temeli olan doğal kaynakların nasıl tüketildiğine ve ekosistemlerin nasıl yönetildiğine bağlı olacaktır. Doğanın kendini yenileyebilme kapasitesi doğrultusunda doğa ile barışık sürdürülebilir yaşam biçimleri toplumlar tarafından benimsenmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Sürdürülebilir kentlerin yaratılması için uzun dönemde tüm çabalar insanca yaşam sunan yapılar, sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınma ve doğal çevrelerin ekolojik işlevleri ve yarattıkları kaynaklar üzerinde odaklanmalıdır.

Kent ekonomik gelişme için itici bir güç olmaya, ekosistemlere geri dönüşü mümkün olmayan zararlar vermeden de devam edebilir. Ekosistemlerin kapasitelerinin korunması ideal, yaşam standartlarının gelişmesi ve insan yerleşimlerinin iyileşmesi ile el ele alınmalıdır.

Başkent Ankara'ya 20-25 km uzaklıkta bulunan Eymir Gölü de, Ankaralılar için önemli bir rahatlama ve rekreasyon alanı olma özelliği taşımaktadır. Ayrıca, barındırdığı doğal ortam ve yaşam sadece Ankara kenti için değil Dünya ekosistemi için de önem taşımaktadır. Dolayısıyla, Eymir Gölü'nün ve çevresinin korunmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

1. KENT VE DOĞAL ÇEVRE

Kent belli bir nüfus büyüklüğüne, nüfus yoğunluğuna ve heterojenlik özelliğine sahip, ekonomik ve toplumsal yapısında uzmanlaşmanın ve örgütlenmenin belli bir düzeye varmış olduğu yerleşim yeri olarak tanımlanabilir. Kentbilim sözlüğünde kent şu şekilde tanımlanmaktadır: "Sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi" (Keleş, 1998:75).

Sanayi devrimi ile birlikte makineleşme ve teknolojik gelişmeler, geleneksel kent yapısını arıtmıştır. Tüm sanayi dalları eski kentlerin dışında, enerji kaynakları, ulaşım araçları, hammadde kaynakları ve insangücü sunumunun ucuz ve kolay olduğu yerlerde yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Fabrikalar yakınında sanayi kapitalizmin simgesi olan işçi kentleri doğmuştur. Böylece, sanayi devriminden sonra kentleşme, sanayileşmenin bir yan ürünü olarak görülmüş ve kentleşme, 20. Yüzyılın ayırt edici özelliklerinden biri olmuştur. Sanayileşmeye bağlı olan kentleşmenin tanımı: "Sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi süreci" (Keleş, 2012: 31).

Kentler, kentsel mekanlar ve yapılar, toplumsal içeriklerinden soyutlanarak anlaşılabilirler. Kentleşme de kentlerin kimliğini etkilemektedir. Birincisi sahip olunan kimliğin yitilmesi, ikincisi ise yeni bir kimlik kazanmadır. Kimlik yitirme ve yeni kimlik kazanma olgularının her ikisi de, küreselleşmeden geniş ölçüde etkilenmektedirler. Kent salt yüksek katma değer yaratan bir ekonomik ortam olarak algılanmaya başladığında, onu rant paylaşımının aracı olmaktan kurtarmak oldukça güçleşir.

1972 yılında Stockholm'de toplanan Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı'nda çevre sorunlarına duyarlı sürdürülebilir kentleşme önerilmiş ve çevre ile ilgili uluslararası koruyucu önlemler ve hukuki araçlar geliştirilmiştir. Bu önlemlerin çok az bir kısmı endüstri ülkeleri tarafından hayata geçirilmiş; gelişmekte olan ülkelerde yeterli önlemler alınmadığı gözlenmiştir.

21. Yüzyılın başında dünyanın gitgide büyüyen çevre tehdidi ile karşı karşıya olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, bütün ülkelerde sürekli, dengeli ve çevreyle uyumlu kalkınmayı geliştirmek amacıyla birçok uluslararası toplantılar düzenlenmiş, kararlar alınmıştır. Bu toplantıların temel ilkesi, dünyadaki kaynakların birbiriyle bağlantılı ekolojik sistemler ağı olduğu ve bunların küresel ortak kaynaklar olarak korunarak değerlendirilmesinin bir zorunluluk haline getirilmesidir (Atabay, Kaçmaz, 2007: 41-42).

*Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, yilmazzmeltem@gmail.com

İnsan ve toplum yararına olan ekolojik dengenin bozulmaması için, doğayı, doğal karakteriyle bütünleşen ve doğal varlıklarıyla (deresi, tepesi, gölü, denizi, bitki örtüsü, güneşi ve temiz havası...) koruyan bir yönetim anlayışının benimsenmesi gerekmektedir. Doğal dokunun parçalanması, daraltılması veya ortadan kaldırılması insan-doğa ilişkilerini bozar; kentsel yerleşmelerde, insan-doğa ilişkilerinin optimal düzeyde tutulması büyük önem taşır. Bunu için, kent içinde, çevresinde, yakınında veya uzağında, hatta mümkün olan her yerde, kent insanının kolaylıkla ulaşabileceği rekreasyon alanı (açık alan, yeşil alan) ihtiyacının hesaba katılması, bu ihtiyacın optimal düzeyde karşılanması gerekir. Rekreasyon alan ihtiyaçlarının belirtildiği gibi karşılanması, kentlerde sağlıklı insanların ve toplumların yetişmesine ve gelişmesine olanak hazırlamak demektir.

Kentlerdeki doğal çevreler, rekreasyon (gezme, dinlenme, seyretme, piknik yapma, vb.) hizmeti yanında kent havasını temizleme gibi hijyenik, kenti güzelleştirme gibi estetik, kentin dışı yayılmasını önleyici tampon bölge olma ve kent yapısını oluşturan zonlar ve elemanları birbirine kaynaştırıcı ve bağlayıcı yapıda işlevleri yerine getiren önemli kaynaklardır. Kentlilerin dinlenme, ferahlama, rahatlama ihtiyaçları kent içindeki ve yakın çevresindeki doğal çevreler tarafından karşılanmalıdır. İnsanların açık havaya ve doğal gün ışığına olan ihtiyaçları insan fizyolojisinin özelliklerinden birisidir. Yeşil alanlar, atmosferdeki tozları, radyoaktif serpintileri ve mikroorganizmaları büyük oranda azaltır, gürültüyü emer; Atmosfer kirleticilerinden bazıları bitkiler tarafından tutulur; yeşil alanların dinlendirici özelliği vardır (Gürpınar, 1992: 49-54).

Açık ve yeşil alanlar, kentlinin doğa ile ilişkisini yeniden kurmak, sürdürmek ve geliştirmek için gerekli olan alanlardır. Bu alanlar, kentleşme, sanayileşme ve yoğunluk artışı sonucunda doğadan kopmakta, doğayı bozmakta olan insanın, doğaya yaklaşmasını, onu korumasını ve kullanmasını sağlamaktadırlar.

Yeşil alanlar kent ve bölge planlamasında akciğer vazifesi görmektedirler. Kentlerin yoğun bölgeleri üzerinde toz duman örtüsünün bulunduğu bilinmektedir. Tozların bazıları sağlığa verdikleri direkt zararlar dışında güneş ışınlarını emerler veya indirekt ışınları çevirirler. Kentlerde planlama ile gerçekleştirilen park bahçelerin yanı sıra var olan doğal çevreler kentin ve kentlinin sağlığı için özenle korunmalı, her türlü yapılaşmadan ve yoğunluktan uzak tutulmalıdır.

2. EYMİR GÖLÜ

Biyosfer için en gerekli maddelerin başında su gelmektedir. Toplum yaşamında onun yerini hiçbir madde tutamamaktadır. Yeryüzünde yaşamın, iklimin, havanın, toprağın, bitkilerin, canlı organizmaların fiziksel ve kimyasal özelliklerinin biçimlenmesinde suyun rolü büyüktür. Suyun katılımı olmadan ürün elde edilememektedir. Dünyada su rezervleri tükenmez bir özellik göstermektedir. Okyanuslar, denizler, göller, akarsular, bataklıklar, yeraltı suları ve buzullar dünyanın başlıca su kaynaklarıdır. Bütün bu su rezervleri, canlıların gelişmesinde, üreyip artmasında, ekolojik sistemin doğa ile toplum arasındaki karşılıklı ilişkilerin kurulmasında, doğal koşulların biçimlenmesinde, besin kaynaklarının ve endüstrinin, çeşitli hammaddelerin oluşmasında, devletlerarası su ulaşımının, ekonomik ilişkilerin kurulup geliştirilmesinde büyük rol oynamaktadır.

İnsanlar daima tatlı su kaynakları çevresinde yerleşmişlerdir. Tatlı su kaynakları, toplumca çeşitli amaçlar için yoğun olarak kullanıldıkça, kirlenme de beraberinde ortaya çıkmaktadır. Günümüzde su kirlenmesi yalnız sağlık açısından değil, kaynakların korunması ve uygun bir şekilde kullanılması yönüyle de ele alınmaktadır. Su kirlenmesi suda yaşayan canlıların üremelerini ve gelişmelerini imkansızlaştırdığı gibi, insan sağlığını da dolaylı olarak tehdit etmekte, suların kalitesini bozarak çeşitli gayelerle kullanıma imkanlarını sınırlamaktadır.

Ankara'ya 20-25 km uzaklıkta bulunan ve Ankaralıların dinlenme, spor ve eğlence ihtiyaçlarını karşılayan Eymir gölündeki su kalitesi bozulmuştur. Su kirliliği evsel, endüstriyel ve tarım kaynaklıdır. Bu kirletici kaynaklar bazen doğrudan, bazen yağmur sularının ve tabii akışların yardımı ile havzadaki yerüstü ve yeraltı sularına ulaşmaktadırlar. Eymir gölüne yakın bir mesafede bulunan Mogan gölü birbirlerine bağlıdır; Mogan gölünden bırakılan sular açık bir kanal yolu ile Eymir Gölüne ulaşmaktadır.

Eymir Gölü 1992 yılına kadar başta ODTÜ olmak üzere değişik kuruluşların içme ve kullanma suyu kaynağı konumunda idi. Ancak 1992 yılında ODTÜ Rektörlüğü için ODTÜ Çevre Mühendisliği Bölümü'nce hazırlanan bir raporda, Eymir sularındaki kirlilik nedeni ile geleneksel yüzey suyu arıtımının içme suyu standartlarını sağlayamayacağı; ileri arıtım teknolojisi uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. İleri arıtım maliyetinin yüksekliği nedeni ile 1992 yılından beri Eymir Gölü'nden içme suyu kaynağı olarak yararlanılmamaktadır.

Eymir Gölü çevresinin ağaçsız olduğu 1970'li yıllarda, gölün drenaj sahasından toplanan küçük dereler çok miktarda erozyon taşıntısını göle getirmiştir. Daha sonra, göl çevresi ODTÜ tarafından sistemli olarak ağaçlandırılmıştır. Böylece gölün hızla dolmasına neden olan erozyon süreci yavaşlatılmıştır (Yılmaz, 2010: 169-170).

Mogan ve Eymir gölleri ile bunları besleyen su havzalarının 1990 tarih ve 20702 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak koordinatları belirlenen Ankara ili Gölbaşı ilçesi Mogan ve Eymir gölleri çevresi "Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi" olarak belirlenip ilan edilmiştir. Bölgenin "Özel Çevre Koruma korunmasını sağlamak, bölgenin ekolojik yapısını (flora ve faunasını) korumak ve Başkent Ankara'nın rekreasyon ihtiyacını karşılamaktır (Yılmaz, 2010: 114-116). 2011 yılında, 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı kaldırılarak, yetkileri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na aktarılmıştır. Bu tarihten sonra Eymir ve Mogan gölleri, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile korunmaktadır. Göl çevrelerinin rekreasyon amaçlı olarak kullanılması esas alınmıştır.

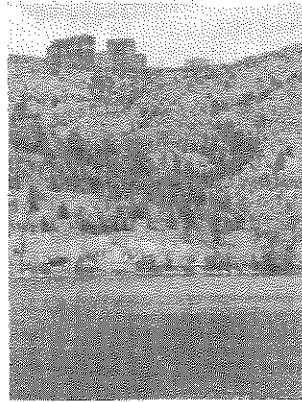
Açık ve yeşil alanlar, kent insanının ihtiyacı olan rekreasyonel faaliyetler için olanak tanımaktadırlar. Ankara metropolüne baktığımızda rekreasyon alanlarının, açık ve yeşil alanların oldukça yetersiz olduğunu görmekteyiz. Kent ölçeğinde bu probleme çözüm bulunması olanaksızlaşmıştır. Ankara kenti oldukça sıkışık bir düzen içerisinde yapılaşmış durumdadır. Dolayısıyla, rekreasyon amaçlı kullanımların kent dışında oluşturulması gereği ortaya çıkmaktadır.

Rekreasyon, insanların serbest zamanlarını, istekleri doğrultusunda planlayarak geçirebilecekleri etkinlikleri kapsamaktadır. Eymir gölü de Ankaralıların çalışma saatleri dışında ve tatil günlerinde rekreatif amaçlı kullanımları gerçekleştirebilecekleri doğal bir ortam sağlamaktadırlar. Ayrıca, Ankara karasal bölgece konumlandığı için, suya yönelik rekreatif

etkinliklere talep oldukça fazladır. Bu da, Eymir gölünü Ankaralıların doğal ortamı yaşama- larına, su ile ilişki kurabilmelerine olanak tanınması açısından önemli kılmaktadır. Fakat, bu önemli doğal varlık, yakın çevresindeki hızlı yapılaşmanın baskısı altında kalmıştır (Yılmaz, 2010: 191).

Eymir gölünün çevresi sulak alan olma özelliğini de taşımaktadır. Göl çevresinde, sulak alan olma özelliği taşıyan dört önemli bataklık bulunmaktadır. Bu alanlar su kuşlarının barınması; göldeki su düzeyinin dengesinin sağlanması; göllere giren sulara karşı filtre görevi görmesin açısından oldukça önemlidirler. Dolayısıyla, göl ve yakın çevresindeki sulak alanların korunabilmesi için, bu alanlara evsel veya endüstriyel nitelikli atıkların karışma- ması gerekmektedir. Ayrıca tarımsal faaliyetlerde kullanılan ilaçlamaların ve suni gübrelerin kontrollü bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

Böylece, Ankaralılar için önemli bir rekreasyon alanı olan Eymir gölünün var olan kirlenmelerden arınabilmesi ve korunabilmesi mümkün olabilecektir. Ayrıca, Eymir gölü çevresindeki yapılaşmaların da durdurulması gerekmektedir. Yapılaşma, beraberinde nüfus yoğunluğunu, altyapı sorunlarını, araç artışı, çevre sorunlarını getirmekte ve gölden bakıl- dığında görüntü olarak da olumsuz etki yaratmaktadır (Resim 1, Eymir Gölü'nden bakış).

Resim 1: Eymir Gölü'nden Bakış (Yılmaz, 2012).

Diğer taraftan, Eymir Gölü çevresindeki yapıların özellikle üst katları göl manzara- sı özelliği ile pazarlanmakta ve gölün varlığından rant elde edilmektedir (Resim 2, Eymir Gölü manzarası). Halbuki Eymir Gölü ve çevresi yapılaşmadan uzak tutulmalı, “toplum yararına” kullanılmalıdır. Bu bölge için “toplum yararı”, Eymir Gölü ile birlikte Mogan Gölü ve çevresinin ekolojik dengelerinin korunması anlamına gelmektedir. Bu korumanın sağlanabilmesi için başta bölgeyi yapılaşmadan uzak tutularak, bölgenin akciğeri görevini yapacak geniş yeşilliklere yer verilmesi gerekmektedir. Bölgenin nüfus yoğunluğunun belirli bir düzeyin üzerine çıkarılmaması gerekmektedir. Halbuki 2023 nazım İmar Planında, göllerin bulunduğu İmrahor bölgesi için nüfus artışı önerilmiştir. Ormanlar ve ağaçlık alan- lar ile sazlık ve bataklık alanlar da korunmalıdır.

Resim 2: Eymir Gölü Manzarası (Yılmaz, 2013).

Resim 2’de görüldüğü gibi, yapılaşma hem ormanlık alanı etkilemekte hem de gölün doğal ortamını etkilemektedir. Ankara Metropolünün ihtiyacı olan doğal alan özenle korun- ması, yapılaşmadan uzak tutulması gerekirken kentleşmeye maruz bırakılmaktadır.

3. EYMİR GÖLÜ’NÜN KORUNMASINA YÖNELİK OLARAK GERÇEKLEŞTİRİLEN ETKİNLİKLER

ODTÜ Metalürji Mühendisliği öğrencisi Yasin Semiz, Eymir Gölü konusunda çektiği bel- gesel filmine nasıl başladığını şu şekilde anlatıyor:

“İzmir’den gelmiş bir ODTÜ öğrencisi olarak Ankaradaki nadir sulak alanlardan olan Eymir Gölü’ne zaman zaman gidiyordum. Bir süre sonra Eymir Gölü’nü bakımsızlık! sebe- biyle Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin ODTÜ’den devralmak istediğini duydum, şaşır- dım ve konuyu araştırmak istedim. Çünkü Eymir Gölü, Ankara gibi kurak bir yerde doğal haliyle kalabilmiş, yerine ikinci bir alternatifini bulamadığımız bir yerdi ayrıca hemen yanındaki Mogan Gölü belediyeye ait ve çevresi yapılaşmış, devamlı kirliliğiyle ilgili haberlerin yapıldığı bir göldü. Konuyla ilgili biraz araştırma yapınca, Eymir çevresine yapılması planlanan çeşitli siteler olduğunu duydum ve konunun aslında Eymir Gölü üzerinden haksız kazanç ve rant elde etmek olduğunu anladım. Bunu insanlara bir şekilde duyurmak istedim ve belgesel ortaya çıktı”.

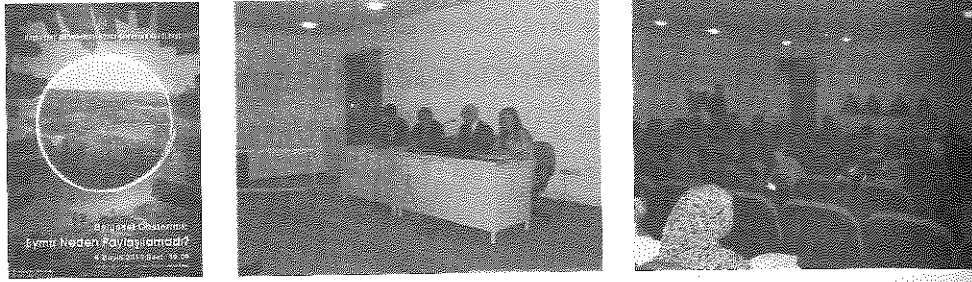
Yasin Semiz tarafından çekilen “Eymir Neden Paylaşamadı” belgeselinin kısa özeti: “Sahiplik için bir şeye, ona yararlı olmak gerek; bebeğe iyi bakan anandır bebek ve kim işliyorsa toprağı, toprak onundur demek” (Bertolt Brecht).

Eymir Gölü 60’lı yılların başında ana yerleşke ile birlikte ODTÜ’ye devredildiğinde çevresinde tek bir ağacın bulunmadığı çorak bir arazinin ortasındaki bir göldü. Göl ve ara- zisi ODTÜ yönetimine devredildikten sonra, üniversite 60’lı yıllardan itibaren öğrencisi, işçisi, akademisyeni ve Ankara halkıyla birlikte bu araziye ağaçlandırdı, bakımını üstlendi ve buraya hayat verdi. Bu bölgede yapılan ağaçlandırma çalışmaları 1995 yılında dünyaca ünlü Ağa Han Mimarlık Ödülü’ne layık görüldü. Fakat aynı yıllarda çeşitli çıkar grupları gölden ve artık ağaçlandırılmış yemyeşil çevresinden rant elde edebileceğinin farkına vardığı için, ODTÜ’nün bu göle iyi bakmadığı, gölün halka kapalı olduğu gibi absürt iddialar ortaya atılmaya başlandı. Son yıllarda bu tartışmalar gittikçe arttı. Bugünlerde bazı siyasetçiler yeni çıkan yasaları öne sürerek bu gölün ODTÜ’den alınması gerektiğini savunuyor. Aynı za- manda gölün çevresinde gökdelenler yükselmekte, site inşaatları son hızla devam etmekte.

“Eymir Neden Paylaşılamadı?” belgeseli Eymir Gölü’nün insan eliyle tekrardan nasıl yeşerdiğini anlatıyor ve son dönemdeki yapılaşma baskısını sorular sorarak ele alıyor”.

Belgesel, TRT Belgesel Günleri’nde Marmara Üniversitesi Özel Ödülüne; VIII. Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali en iyi 3. Belgesel Ödülüne; 9. Özgür Filmler Festivali Jüri Özel Ödülüne layık görülmüştür.

“Eymir Neden Paylaşılamadı?” belgeseli Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Adnan Turani Konferans Salonu’nda Mayıs 2014 tarihinde gösterilmiş, aynı zamanda, “Eymir Neden Paylaşılamadı” paneli düzenlenmiştir. Panel konuşmacıları TMMOB Ankara Şube Başkanı Tezcan Candan Karakuş, Prof. Dr. Ruşen Keleş, Prof. Dr. Meltem Yılmaz, Doç. Dr. Tarık Şengül, Eymir Gölü’nün korunması gerektiğini, yerel yönetimlerin Eymir Gölü çevresi ile ilgili bazı planlama önerilerini koruma amacı doğrultusunda gözden geçirmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

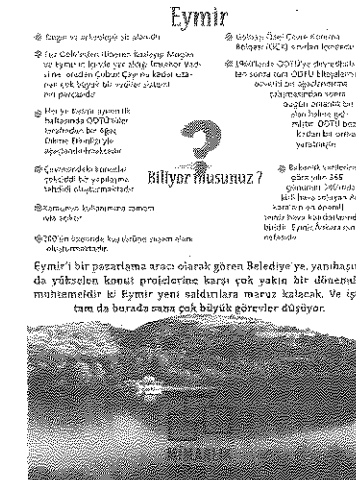

Hacettepe Üniversitesi GSF “Eymir Neden Paylaşılamadı” Paneli

Eymir Gölü ve çevresinin doğal ortamının korunmasına yönelik olarak, ODTÜ Mezunlar Derneği, Eymir ve ODTÜ Doğasını Koruma Komisyonu çeşitli etkinlikler gerçekleştirmektedir. Bu doğrultuda, Eymir Gölü doğal ortamının korunması amacına yönelik çalışmalar kapsamında, toplumda Eymir Gölü ve çevresi ile ilgili farkındalığı oluşturmak ve artırmak için, 2015 yılında, seçici kurulunda ağırlıklı olarak değerli fotoğraf sanatçılarının yer aldığı “Eymir’de İnsan” konulu bir fotoğraf yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışmada dereceye giren, mansiyon ödülü alan, sergilemeye değer görülen eserlerden oluşan sergi, Ekim 2015’de ODTÜ Mezunlar Derneği’nde, Ocak 2016’da Arcadium AVM’de, Mart 2017’de ODTÜ Kütüphanesinde; Nisan 2017’de Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü GSF Giriş Sergi Salonu’nda izleyicilere sunulmuştur.

Ayrıca, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Öğrenci Topluluğu da Eymir Gölü’nün doğal varlık olarak önemine ve sahip olduğu değerlere dikkat çekmek amacı ile Eymir Gölü’nde etkinlikler planlamaktadırlar. Çağrılarından: “Eymir Gölü, ODTÜ’nün bütün bileşenleri ile bugünlere kadar koruduğu ve Ankara’ya nefes olan en önemli doğal alanlardan biridir. İmrahor Vadisi içinde yer alan Eymir, bir zamanlar vadilerinden şırl şırl suların aktığı, şimdinin gri Ankara’sının yeşil kalbini oluşturuyor. Bu anlamda başkent Ankara’nın kimliğinin vazgeçilemez bir parçası olan Eymir, aynı zamanda açık hava laboratuvarı olarak mesleki ve bilimsel araştırmaların çok disiplinli, ortak deney alanıdır... ODTÜ’nün mümkün olan her bileşeni ile ortak bir çalışma yürütmek istiyor ve her anlamda desteğe ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz. Eymir’i gezip görmek, birlikte Eymir’i öğrenmek ve tartışmak isteyen herkesi bu çağrımıza katkı sunmaya davet ediyoruz. Ve tekrarlıyoruz: EYMİR SENİNDİR, EYMİR BİZİMDİR!”.

ODTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Topluluğu Eymir Afisi

SONUÇ

Türkiye’de kentleşmenin, doğal ve tarihsel çevrelere zarar verdiği genellikle söylenen ve yazılan bir konu olmuştur. Fakat günümüzde, zarar vermenin ötesinde, kentlerimizdeki doğal çevreler yapılaşmaya açılmakta; tarihi çevreler ise yıkımla karşı karşıya bırakılmaktadır. Tarihi yapıların yıkılması, kent kimliğinin de kaybolmasına yol açmakta, kent belleği ortadan kalkmaktadır. Doğal çevrelerin yapılaşmaya açılması, çevre sorunlarının oluşmasına neden olmakta; kent ve kentliyi sağlıklı ortamlara sürüklemektedir.

Eymir Gölü Ankara’nın önemli doğal varlıklarından biridir. Eymir Gölü’nün yakın çevresi günümüze kadar doğallığını koruyabilmiştir. Bunun nedeni, ODTÜ’nün kullanımında olan Eymir Gölü çevresinin üniversite tarafından doğal olarak korunmasına özen gösterilmiş olmasıdır. Malik olunan toprağının bütünlüğü, toprak mülkiyetinin bölünmemiş olması ve üniversitenin korumadan yana ağırlığını koymuş olması bu olumlu sonucu yaratmıştır.

Fakat, çevresindeki tepelerin üzerinde inşa edilen yüksek yapılar ile Eymir Gölü doğal güzelliğini yitirmeye başlamıştır. 1980’li yıllarda, göl kıyısında bulunan insanın manzarasında hiçbir yüksek yapı görülmezken, 90’lı yıllarda bu manzaraya yüksek yapı görüntüleri yerleşmeye başlamıştır. Sürdürülebilirlik kavramının bütün dünyada kabul gördüğü günümüzde ise, göl çevresindeki yapılaşmalar kat yükseklikleri artarak devam etmektedir. Kat yüksekliği arttıkça göl manzaralı dairelerin sağladığı rant da artmaktadır. Eymir Gölü’nün doğal görüntüsü rant uğruna tüketilmektedir. Ayrıca, arazi malikleri hiçbir emek harcamadan elde ettikleri rant karşılığında herhangi bir bedel de ödememektedirler.

Eymir ve çevresi gibi doğal değerler ve kimi kültür varlıkları, taşıdıkları özgün değerler nedeniyle, buldukları kentte yaşayanlara, ya da o kentleri yönetenlere ait olmakla kalabilen değerler değildirlir. Bu türlü değerler ve varlıklar üzerinde bütün insanlık bir anlamda hak sahibi olduğu için, bunlara “insanlığın ortak mirası” adı verilmekte ve gözle bakılmaktadır. Bu durum, bu türlü değerlerin, kadrini bilmeyenler tarafından tahribini ve yok edilmesini önleyen bir güvence oluşturmaktadır. İnsanlığın ortak mirası tanımı içine giren varlıkların gereği gibi korunabilmeleri için, uluslararası hukukta özellikle 1970’li yıllardan sonra önemli kurallar geliştirilmiş bulunmaktadır. Böyle bir durum, kuşku yok ki, Eymir gibi değerlerini ciddi olarak koruma kararlılığında olan ülkelerin işini kolaylaştırır.

Sonuç olarak Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, “rant” kamu sektörünü de, özel sektörü de yönlendiren önemli bir etmen olarak işlev görmektedir. Bu etmenin etkili olmasının önüne, ancak taşınmaz mal kullanımına gerçek anlamda sınırlamalar konmasıyla geçilebilir.

KAYNAKÇA

- Atabay, S., Kaçmaz, G. (2007), “Çevre Duyarlılığının Piyasa Ekonomisine Yenik Düştüğü Nokta: Sürdürülebilir Kalkınma, Çevre ve Politika” *Başka Bir Dünya Özlemi*, Prof. Dr. Ruşen Keleş’e Armağan, (Ed.) Ayşegül Mengi, Ankara, İmge Kitabevi.
- Gürpınar, E. (1992) *Çevre Sorunları*, İstanbul, Der Yayınları.
- Keleş, R. (1998) *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara, İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2012) *Kentleşme Politikası*, Ankara, İmge Kitabevi.
- Yılmaz, M. (2010) *Mülkiyet Kent ve Çevre*, Ankara, Siyasal Kitabevi.

SEKTÖREL PLAN VE PROGRAMLARIN STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Süheyla Suzan ALICA*

GİRİŞ

Su, toprak, hava gibi alıcı ortamlardan bitki ve hayvan varlığımıza tüm doğal kaynaklarımızın korunmasına, sağlıklı yaşam alanlarının oluşturulmasından bunlar arasında dengeli bir bağın kurularak entegre bir yönetimin hayata geçirilmesine duyulan gereksinim herkes tarafından kabul edilmektedir. Çevresel sorunların pek çok boyutunun bulunması nedeniyle, bunların çözümüne ilişkin politikaların ve alınan kararların bütüncül bir yaklaşımla belirlenmesini gerektirmektedir. Kimi çevrecilerin pek hazetmetiği “sürdürülebilir kalkınma” kavramı esasen bu bütünsel yaklaşımı hedeflemektedir. Bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alamayı amaçlayan; çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişmeyi ifade eden Sürdürülebilir Kalkınma modeli, geçen yüzyılın sonlarına doğru dünya gündemine girmiş ve 1990’lı yıllarda imzalanan milletlerarası antlaşmalar ile uygulanmak istenen bir model olmuştur. 1950 ve 1960’ların kalkınmacı yaklaşımı ile 1970’lerin korumacı yaklaşımını bir araya getiren ve gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme hedefinden vazgeçmeksizin bugünün ihtiyaçlarını karşılayabilecek kalkınma olarak tanımlanan “sürdürülebilir kalkınma” yaklaşımı geliştirilmiştir (WCED, 1987).

Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma kavramının kabulü 1980’li yılların sonlarında olmasına rağmen, kavramın gelişimi Kalkınma Planlarındaki ekonomi-çevre-toplum etkileşimleri dolayısıyla, planlı dönemin başından itibaren değişik evrelerde incelenebilir (Yıkılmaz, 2011: 27).

Kalkınma sadece büyüme ile eşanlamli bir kavram değildir. Beslenme, barınma olanakları, sağlık ve eğitim hizmetleri, insan hakları, kadınların ve çocukların durumları gibi gös-

*Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, salica2015@gmail.com